

kának és ez lesz a legszebb bizonyítéka hazaszeretetünknek (taps) és annak, hogy mindnyájan szolgálni akarjuk szocialista hazánkat, a népi Lengyelországot. (Taps)

Megérkezik az egyezmény szövegét tartalmazó dokumentum. Az egyre forróbb hangulatban, a fényképezőképek és tévékamerák keresztüzében Walesa széles mosollyal kanyarítja alá a nevét. Jagielski is aláír. A dübörgő tapsvihárban egy fiatal munkás az emelvényre pattan és szétosztja a kormánybizottság tagjainak a szakszervezet illegális kiadványainak példányait. Valaki egy mikrofont tart a magasba és közben a szemét törli. Felhangzik a lengyel himnusz. Az éneklő, imbolygó tömegben megilletődött mosolyok és csillogó szempárok teszik fel a bizsergető s egyben nyugtalan kérdést: ugye nem képzelődünk, ugye lehetséges?

És tényleg: nem képzelődnek? Lehetséges?

Összeállította:
MIKÓ ISTVÁN

A gdanski megegyezés szövege

Az alábbiakban olvashatók ama jegyzőkönyv főbb pontjai, melyet 1980. augusztus 31-én a Lenin Hajógyárban egyfelől az Üzemközi Sztrájkbizottság (M.K.S.), másfelől a lengyel kormány megbízottai írtak alá. A sztrájkolók részéről az okmányt Lech Walesa elnök, Andrzej Kolodziej és Bogdan Lis alelnökök, valamint L. Badkowski, W Gruszewski, A. Gwiazda, S. Izdebski, J. Kwiecik, Z. Kobylinski, H. Krzywonos, S. Lewandowski, A. Pienkowska, J. Przybylski, J. Sikorski, L. Sobieszek, T. Stanny, A. Walentynowicz és F. Wisniewski írta alá.

A kormánybizottság részéről az aláírók: Mieczyslaw Jagielski elnök, miniszterelnök-helyettes, valamint Z. Zielinski, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottsága titkárságának tagja, T. Fiszbach a gdanski területi pártbizottság elnöke és J. Koldziejski Gdansk városi tanácsának elnöke.

A jegyzőkönyv a gdanski munkáskövetelések mind a 21 pontjára¹ kiterjed. Ezek közül alább az elvi jelentőségű *első hat* pontra vonatkozó megegyezés olvasható szószerinti fordításban.

A Kormánybizottság és az Üzemközi Sztrájkbizottság, miután a partvidéki sztrájkoló munkásság követelésének 21 pontját megvizsgálta, a következő következtetésekre jutott:

Az 1-ső pontot illetően, megállapítást nyert, hogy:

1.) A népi Lengyelország szakszervezetei tevékenységükben nem számoltak a dolgozók reményeivel és törekvéseivel. Szükség van tehát olyan új önigazgatású szakszervezetekre, amelyek a dolgozó osztályokat ténylegesen képviselik. Senkinek sem vitatják el azt a jogát, hogy a régi szakszervezet tagja maradjon.

A továbbiak folyamán tanulmányozni fogják a két szakszervezet együttműködésének lehetséges formáit.

2.) Az MKS kijelenti, hogy az új független és önigazgatású szakszervezetek megalakításakor tiszteletben fogják tartani a népi demokratikus Lengyelország alkotmányában meghatározott elveket. Az új szakszervezetek a munkások szociális és anyagi érdekeinek védelmezői és nincs szándékukban politikai pártként fellépni. A termelőeszközök társadalmi tulajdonát a lengyelországi szocialista rendszer alapelveinek tekintik, elismerik az Egyesült Munkáspárt vezetőszerepét és nem szegülnek szembe az ország nemzetközi szövetségi rendszerével. Céljuk, hogy megfelelő eszközökkel biztosítsák a dolgozóknak az ellenőrzés lehetőségét, érdekeik kifejezését és védelmét.

¹ A követelések 21 pontját lásd fentebb a 19-21. oldalon.

A Kormánybizottság kijelenti, hogy a kormány szavatolni fogja az új szakszervezetek függetlenségének és öngazgatásának teljes tiszteletben tartását; ez vonatkozik szervezeti formáira és működésére minden lehetséges szinten. A kormány biztosítani fogja az új szakszervezetek teljes működési szabadságát, hogy azok betölthessék alapvető hivatásukat a dolgozók anyagi, szociális és kulturális érdekeinek védelmében. Szavát adja, hogy az új szakszervezeteket semmiféle előnytelen elbírálásban nem fogja részesíteni.

3.) A független öngazgatású szakszervezetek megalakítása és működése megfelel a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (O.I.T.) 87-es sz. egyezményének, mely a szakszervezeti szabadságra és a szakszervezetek jogvédelmére vonatkozik, valamint 97-es sz. egyezményének, mely a kollektív bértárgyalások lefolytatására való jogot illeti; e konvenciókat Lengyelország is ratifikálta. A szakmai képviselőket többszörös képviselővé tenni törvényhozásbeli módosításokat igényel. A kormány vállalja, hogy ezeket szorgalmazza, nevezetesen a szakszervezeteket, a munkástanácsokat és a munkajogot illető törvények vonatkozásában.

4.) A sztrájkbizottságok a vállalatokon belül munkás-képviselői szervekké alakulhatnak, akár munkástanácsokká, akár a dolgozók tanácsaivá, akár az új öngazgatási szakszervezetek alapító bizottságaivá.

Az Üzemközi Sztrájkbizottság, mint a szakszervezetek megalakítója, maga határozhatja meg, hogy szakszervezeté alakul-e vagy a partvidék egészét felölelő egyesület formáját választja-e. Az alakító bizottságok az új szakszervezeti hatóságok megválasztásáig folytathatják működésüket. A kormány vállalja, hogy lehetővé teszi az új szakszervezetek bejegyzését a Szakszervezeti Központ keretein kívül.

5.) Az új szakszervezetnek valóságos beleszólási joggal kell rendelkeznie mindazokba a döntő határozatokba, amelyek a munkások életfeltételeit meghatározzák: a fogyasztás és a felhalmozás arányainak meghatározásába a nemzeti jövedelmen belül; a társadalmi fogyasztási alap felhasználásába az egészségügy, az oktatás, a kultúra, stb.

területein; a bérezés alapelveinek és a bérpolitika irányelveinek kidolgozásába, különös tekintettel a bérek inflációs indexének meghatározására; továbbá a hosszúlejáratú gazdasági terveket, a beruházási politikát és az ármódosításokat illető döntésekbe. A kormány elkötelezi magát arra, hogy e jog gyakorlásának feltételeit megteremti.

6.) Az Üzemközi Sztrájkbizottság létrehoz egy társadalmi-szakmai kutató központot, melynek célja a dolgozók helyzetének, a munkások életkörülményeinek tárgyilagos elemzése, azoknak az eszközöknek számbavétele, melyek lehetővé teszik a dolgozók érdekeinek eredményes képviselését. Ez a központ szakvéleményezni fogja a bérek és árak összeigazításának kulcsszámait és javaslatot tesz ennek módozataira. A központ közzé fogja tenni felméréseinek eredményeit. Ezen felül az új szakszervezeteknek saját sajtóval is kell rendelkezniük.

7.) A kormány érvényt fog szerezni a szakszervezetekre vonatkozó 1949-es törvény 1 tc. 1 pontjának, amely biztosítja a munkások és dolgozók jogát arra, hogy szabad szakszervezetekbe tömörüljenek. Az új szakszervezet nem csatlakozik a Központi Szakszervezeti Tanácshoz (CRZZ). Az új szakszervezeti törvénynek a jelen megállapodás értelmében tiszteletben kell tartania a fenti elveket. Biztosítani kell ugyanakkor az Üzemközi Sztrájkbizottság megbízottainak, az önkormányzatú szakszervezetek alapítóbizottságainak, valamint a munkások más képviselőinek részvételét a törvény kidolgozásában.

A 2. pontot illetően, megegyezés jött létre hogy:

Az új szakszervezeti törvény biztosítja a sztrájkjogot. A törvénynek meg kell határoznia a sztrájkok meghirdetésének és megszervezésének feltételeit, a nézeteltérések megoldásának módzatait és a törvény megszegése esetén foganatosítandó szankciókat. A munkatörvénykönyv 52., 64. és 65. (sztrájkellenes) törvénycikkei nem alkalmazhatók a sztrájkolókra az új törvény elfogadását megelőző időszakban; a kormány biztosítja a sztrájkolókat és az őket támogató személyek személyes biztonságát és munkafeltételeik tiszteletben tartását.

A 3. pontot illetően, megegyezés jött létre, hogy:

1. A kormány három hónapos határidőn belül a Diéta² elé terjeszt egy törvényjavaslatot a sajtó, a kiadványok és a nyilvános előadások ellenőrzéséről, melynek alapelvei a következők: A cenzúrának az államérdekeket kell védenie. Ez annyit jelent, hogy meg kell őrizni az államtitkokat és a gazdasági titkokat — amelyeket a törvény majd közelebbről is meg fog határozni — jelenti továbbá az állambiztonság és az ország fontosabb nemzetközi érdekeinek védelmét, a vallásos meggyőződés védelmét, de ugyanakkor a nem vallásosét is, valamint a jóerkölcsöt sértő kiadványok terjesztésének tilalmát.

A törvényjavaslat tartalmazni fogja a legfelső közigazgatási bírósághoz való fellebbezés jogát az ellenőrző szervek döntései ellen. Ezt törvénymódosításként kell a közigazgatási jogszabályzatba beiktatni.

2. Az állam és a megfelelő intézmények között megegyezés fog létrejönni arra vonatkozóan, hogy a vallási intézmények hitbuzgalmi tevékenységükhöz felhasználhassák a tömegkommunikációs eszközöket. A kormány biztosítani fogja a vasárnapi mise rádióközvetítését, a püspöki karral kötendő külön megegyezés keretében.

3. A rádió és a televízió, valamint a sajtó és a kiadóvalalatok tevékenységében ki kell fejeződnie a gondolkodásmód, szemlélet és vélemények különbözőségének. Társadalmi ellenőrzés alá kell helyezni működésüket.

4. Biztosítani kell a sajtó, valamint az állampolgárok és szervezeteik szabad betekintését a hivatalos döntésekbe, különösen a közigazgatási aktákba, valamint a társadalmi-gazdasági tervekbe, amelyeket a kormány és a neki alárendelt közigazgatási szervek adnak ki. E nyilvánossági elv alól kivételt egyedül a fenti 1. cikkelyben említett törvény képez.

A 4. pontot illetően, megállapodás jött létre, hogy:

A) Az 1970 és 76-os sztrájkokat követő elbocsátásokat azonnali hatállyal felül kell vizsgálni. Minden olyan eset-

² A lengyel törvényhozó testület hagyományos neve.

ben, ahol igazságtalanság történt, az érdekeltet azonnal vissza kell helyezni állásába, figyelembe véve, az érdekelttel összhangban, a közben szerzett új képesítést is. Ugyanezt az elvet kell a diákokra is alkalmazni.

B) A b. pontban³ megjelölt személyek ügyét azonnali hatállyal fel kell terjeszteni az igazságügyminiszter elé, aki szerveit utasítja az ügyek két héten belüli elbírálására; amennyiben a fentemlítettek börtönban vannak, büntetésüket fel kell függeszteni az új ítélet kimondásáig.

C) Felül kell vizsgálni az időlegesen fogvatartottak ügyét és szabadon kell bocsájtani a függelékben érintett személyeket⁴.

D) Biztosítani kell a véleménynyilvánítási szabadságot mind a közéletben, mind a szakmai tevékenység gyakorlása közben.

Az 5. pontot illetően, megállapodás jött létre, hogy:

Az Üzemközi Sztrájkbizottság (MKS) megalapításának nyilvánosságát a jelen jegyzőkönyv országos közzétételével kell biztosítani.

A 6. pontot illetően, az alábbi szövegű megállapodás jött létre:

Szükségesnek tekintjük egy gazdasági reform előkészítésének meggyorsítását. Az elkövetkező hónapokban a hatóságok körvonalazzák egy ilyen reform alapelveit, amelynek megvitatása széleskörű nyilvánosság mellett történjék. A szakszervezeteknek különösen a szocialista vállalatok és a munkásönigazgatás kidolgozásában kell résztvenniük. A gazdasági reform terjessze ki a vállalati önállóságot s tegye lehetővé a munkástanácsok szélesebb körű részvételét a vállalatok irányításában. Különleges szabályok útján kell biztosítani, hogy a szakszervezetek betölthessék a megegyezés 1. pontjában meghatározott szerepüket.

³ Lásd fentebb, 19. o.

⁴ Ez a függelék a varsói (stb) politikai ellenzékhez tartozó személyek listáját tartalmazza.

Gazdaságunk reformját egyedül egy öntudatos, a valóságot jól ismerő társadalom kezdeményezheti és valósíthatja meg. A kormány lényegesen ki fogja terjeszteni azoknak a gazdasági és társadalmi információknak a körét, melyekhez a társadalom, a szakszervezetek, a gazdasági és társadalmi szervek hozzáférhetnek.

Az MKS ezenfelül azt javasolja, hogy teremtsék meg a lengyel mezőgazdaság alappilléret képező parasztgazdaság fejlesztésének tartós feltételeit, hogy egyenlővé tegyék a mezőgazdaság különböző (kollektív és magán) ágazatainak jogát a termelési eszközök birtoklására, a földtulajdont is beleértve, s hogy teremtsék meg az önkormányzatú szövetkezetek újjáépítésének feltételeit.

Miután a felek a fenti végeredményekben⁵ megállapodtak, még hozzáfűzték, hogy:

— a kormány vállalja a sztrájkolók, valamint az őket támogató személyek személyi biztonságának és jelenlegi munkakörülményeinek biztosítását; kötelezi magát, hogy miniszteri szinten fogják megvizsgálni az MKS-ben tömörült munkások sajátos üzemági követeléseit; valamint, hogy az országos tömegközlelési eszközökben (sajtó, rádió, televízió) azonnal közzéteszik a jelen megállapodás teljes szövegét.

— Az Üzemközi Sztrájkbizottság vállalja, hogy a sztrájkot 1980. augusztus 31-én 17 órakor beszünteti.

⁵ A gdanski megállapodás még további 15 gazdasági természetű pontot tartalmaz; ezeket helyszűke miatt nem közöljük.